

OBLJETNICE

Albe Vidaković

80. obljetnica rođenja – 30. obljetnica smrti

Ove godine navršava se 80. godina rođenja i 30. godina smrti Albe Vidakovića. Uspomena na njega obilježena je na više načina i na raznim mjestima. Bački Hrvati organizirali su svečanu misu u zagrebačkoj prvostolnici na obljetnicu njegove smrti 18. travnja. Sv. Misu predvodio je kardinal Franjo Kuharić. Tom prigodom održao je propovijed koju donosimo u cijelosti:

Draga braćo i sestre, spomen na svećenika Albe Vidakovića poziva nas da malo razmislimo o onome što je njemu bilo osobito drago, u što je on uložio svoj život, svoju stručnost, svoju vjeru, svoju pobožnost; a to je sveta liturgija.

On liturgijom izražava svoju vjeru u Boga, neprestano se napaja Njegovom riječju, neprestano se izlaže suncu Duha Svetoga da mu ogrije dušu i rasvijetli savjest. Sv. liturgija, misa, sakramenti, zato je Crkva razmišljala o sv. liturgiji i izdala o tome jednu konstituciju *Sacrosanctum Concilium* (Presveti Sabor). U to vrijeme, a to je bilo pred kraj života blagopokojnog Albe Vidakovića, osnovano je i liturgijsko vijeće u Zagrebačkoj nadbiskupiji, a isto tako je ustanovljen i Institut za crkvenu glazbu u okviru Katoličkog bogoslovnog fakulteta, 1963. godine.

U sv. liturgiji postoji mnogostruki izraz i pobožnosti i vjere, i ljepote. Glazba. Albe Vidaković je bio glazbenik. Bio je muzikolog. Bio je regens chori zagrebačke katedrale. Bio je profesor na KBF-u. Kaže o njemu jedna redovnica: "To je izuzetno plemenit ljudski lik, plodan svećenički život i bogato umjetničko stvaralaštvo." Stvorio je vrijedna umjetnička i znanstvena djela, ali nikada zbog toga nije umišljao, da bi mu pripadala neka svjetska slava. On je stvarao da bi uljepšao, da bi obogatio, učinio što svečanijima i što pobožnijim liturgijska slavlja. Kao čovjek bio je skroman i uzoran svećenik. Kao muzikolog svojim znanstvenim radovima, svojim skladbama, kao organizator svojim nastojanjem oko crkvenog pjevanja, posebno osnivanjem Instituta za crkvenu glazbu 1963. čiji je on bio prvi predstojnik, on se tako očitovao kao zaljubljenik u sv. bogoslužje, u sv. liturgiju.

On je Hrvat iz Bačke. Nedavno smo komemorirali smrt blagopokojnog Josipa Andrića, također Hrvata iz Bačke, koji je uložio sav svoj život na raznim područjima kulture i vjere ovdje u Zagrebu. Na neki način slijedi ga i Albe Vidaković. Bački Hrvati su uvijek bili usmjereni prema



Mo. Albe Vidaković govori na otvorenju Instituta za crkvenu glazbu 1963. g.

Zagrebu. I bilo bi zanimljivo ispitati koliko su baš bački Hrvatki uložili u život hrvatske kulture i religioznosti svojim prisustvom i svojim djelovanjem i u samom Zagrebu. Albe Vidaković promicao je našu glazbenu kulturu i to našu religioznu glazbenu kulturu. Shvatio je, da biti svećenik ne znači odreći se, nego darovati se sa svim svojim ljudskim sposobnostima, sa svim svojim znanjem, sa svom svojom velikodušnošću, darovati se višem cilju i tako svjedočiti o prisutnosti viših vrijednosti u životu Crkve, u životu naroda. Zato je on od svoje mladosti želio biti svećenik. Izabrao je svećenički poziv. A u Zagreb on dolazi na službu 1. ožujka 1942. godine. Kao predstojnik odbora za crkvenu glazbu zagrebačke nadbiskupije, i regens chori zadnji put je dirigirao u ovoj katedrali na bijelu nedjelju 1964. godine. To je bio njegov posljednji nastup u sv. liturgiji. Treba posebno istaći da je Albe Vidaković, kao svećenik i glazbenik bio štovatelj Majke Božje i skladao je veći broj marijanskih popjevaka.

Glazbeno stvaranje, znanstveno istraživanje, svećeničko zvanje, sve je to bilo izraz njegove duše, njegove vjere, njegova svjedočenja za sv. liturgiju, za ono od čega Crkva živi, što Crkvu oživljuje, što Crkvu sabire i što Crkvu posvećuje. Zato je želio da pjevanje u sv. liturgiji bude što svečanije, što pobožnije, izražajnije, da zaista bude izraz duše i molitve srca. Čitamo u časoslovu što o crkvenom pjevanju, što o liturgijskom pjevanju misli sv. Augustin kad kaže: "Pjevajte Gospodinu pjesmu novu i u zboru pobožnika hvalu njegovu", potaknuti smo da pjevamo Gospodinu pjesmu novu. Novi čovjek poznaje novu pjesmu! Pjesma je izraz veselja. Ako pozornije promotrimo, ona je zapravo izraz ljubavi. Tko, dakle, zna ljubiti novi život, zna pjevati novu pjesmu, dotaknuo je novi život, na što nas podsjeća nova pjesma. Istom kraljevstvu pripada sve: i novi čovjek i nova pjesma i Novi Savez.

Tako je učitelj Crkve i veliki obraćenik sv. Augustin tumačio liturgijsko pjevanje. Dakle, nova pjesma, novi život, novi čovjek, novi savez; jer to zapravo i jest sv. liturgija. Da bi se obnovio život, čovjek, da bi bio novi čovjek i da bi onda pripadao i novom savezu između Boga i ljudi, novom savezu koji je uspostavljen križem Gospodina Isusa Krista i zapečaćen njegovim uskrsnućem. Ali da bi onda taj novi čovjek, novog saveza pjevao novu pjesmu. I opet nastavlja Augustin: "Pjevajte Gospodinu pjesmu novu. Veliš, evo pjevam. Pjevaš. Iz sveg srca pjevaš, čujem te. Ali neka svjedočanstvo života ne bude protivno svjedočanstvu riječi. Pjevajte svojim ponašanjem. Pjevajte Gospodinu pjesmu novu."

Kada promatramo život blagopokojnog Albe Vidakovića, on je zaista želio ostvarivati onaj program pjesme nove, novog čovjeka u Novom Savezu. I tu je uložio one talente koje mu je Bog darovao, a darovao mu je obilne talente. I on ih nije zakopao, on je time radio. Nažalost, nije mu bio dan tako dugi život, kao što mu je bilo darovano obilje talenata. Da bi sve te talente do kraja iskoristio, do kraja umnožio, na slavu Božju, za život Crkve, ostvarujući još sigurno mnoga djela koja bi visoko digla i našu glazbenu kulturu i našu liturgiju. U ovoj Euharistiji mi mu zato zahvaljujemo. Kako mu možemo uzvratiti zahvalu? Samo molitvom. To je to najveće darivanje koje darivamo svojim pokojnicima. Najviše im darujemo kad im darujemo Misu, tu svetu liturgiju, sveti događaj spasenja. Tu svetu ljubav koju Isus Krist neprestano ostvaruje na našim oltarima. Žrtvu ljubavi, za otkupljenje, za spasenje svijeta. Pa tu su sv. liturgiju, tu sv. Misu u kojoj je blagopokojni svećenik Albe Vidaković sudjelovao sa svim svojim srcem i s umjetničkim stvaralaštvom potičući da svi pjevamo novu pjesmu, novim srcem. U tu sv. Misu mi uključujemo njegovu plemenitu dušu, pa neka bude dionik vječne nebeske liturgije. Amen!

U emisiji "Dogodilo se na današnji dan" na Hrvatskom radiju, također 18. travnja, govorio je o svom predšasniku sadašnji predstojnik Instituta za crkvenu glazbu "Albe Vidaković" mo. Izak Špralja:

Ove je godine 80. obljetnica rođenja i 30. obljetnica prijelaza (smrti) Albe Vidakovića, svećenika subotičke biskupije (gdje je rođen) i Zagrebačke nadbiskupije (gdje je proživio svoj radni vijek). Albe Vidaković je, dakle, živio 50 godina, a kao glazbenik: muzikolog, skladatelj, regens chori zagrebačke prvostolne crkve, glazbeni odgojitelj, urednik časopisâ, glazbeni pisac i organizator glazbenog života Zagrebačke crkve i Crkve u hrvatskom narodu djelovao je tridesetak godina i postao središnja osoba za crkvenu glazbu i muzikologiju sredinom ovog stoljeća u Hrvatskoj.

Djelovati je započeo još kao bogoslov (u društvu bogoslova zagrebačke nadbiskupije "Vijenac"), odnosno kao mladi svećenik (tečajevi za crkvene glazbenike u subotičkoj biskupiji) da bi, nakon što je završio školovanje na Papinom institutu za crkvenu glazbu u Rimu, u Zagrebu nastupio kao zreli glazbeni djelatnik. Predstavio se zagrebačkoj publici kao skladatelj (*Missa gregoriana*, *Missa caeciliana*), postao je urednik časopisa za duhovnu glazbu s glazbenim prilogom "Sv. Cecilija", u časopisu uveo podlistak "Crkveni orguljaš", postao je profesor na Muzičkoj akademiji u Zagrebu itd.

Kad su mu bile (poslije drugog svjetskog rata) zatvorene sve mogućnosti javnoga djelovanja (uzaludno je pokušao organizirati časopis *Sv. Cecilija* pod naslovom *Cecilija*, udaljen je s Muzičke akademije itd.) posvetio se crkvenoj glazbi kao odgojitelj (predavao je na KBF u Zagrebu i držao seminare: harmonije, kontrapunkta, kompozicije... za bogoslove), kao organizator (okupljao je oko sebe preživjele crkvene glazbenike, sa *Odborom za crkvenu glazbu zagrebačke nadbiskupije* organizirao je tečajeve za časne sestre orguljašice, pokrenuo je i uređivao *Upute crkvenim orguljašima* s glazbenim prilogom itd.), kao skladatelj (u vlastitoj je nakladi objelodanjivao svoje skladbe: *Missa simplex*, *Staroslavenska misa I, II, i III*, moteti, pučke popijevke itd.), i kao muzikolog: svojom pronicavošću uspio je temeljito obraditi život i djelo našega ranobaroknog skladatelja Vinka Jelića i njegovu zbirku *Parnassia Militia*. Ovo je djelo objelodanila Akademija (JAZU) i, sjećam se, bio je to zapaženi događaj u Zagrebu i u Zagrebačkoj crkvi (na predavanju koje je tom prilikom održao u prepunoj dvorani "Vijenac" bio je i nadbiskup-koadjutor dr. Franjo Šeper).

Možda je za Zagrepčane (osobito intelektualce, umjetnike itd.) najznačajnije djelovanje A. Vidakovića tijekom poslijeratnih godina bilo bogoslužno pjevanje u zagrebačkoj prvostolnoj crkvi, odnosno koncerti koje je održavao pod naslovom "Glazbena razmatranja".

Među Vidakovićevim djelima koja traju (muzikološka i skladateljska djela...) posebice treba istaknuti njegov organizatorski rad koji je okrunjen osnutkom crkvene glazbene škole. Vidakovićev prijelaz se dogodio prve školske godine djelovanja *Instituta za crkvenu glazbu "A. Vidaković"* KBF Sveučilišta u Zagrebu, pa ove godine spominjemo tridesetu obljetnicu Vidakovićeve smrti i djelovanja spomenute glazbene ustanove.

Umro je naglo, od srca, 18. travnja 1964. godine, ne dočekavši završetak 1. školske godine Instituta koji je osnovao. Nije dočekao niti da bude priznat njegov muzikološki rad: trebalo je da bude proglašen doktorom znanosti na temelju rada "Asserta musicalia (1656.) Jurja Križanića i njegovi ostali radovi s područja glazbe".

Na Omladinskoj televiziji (OTV) Zagreb u večernjim satima novinar g. Drago Pilsel razgovarao je o A. Vidakoviću s dr. Antom Sekulićem i dr. Mihom Demovićem:

OTV: Prošlo je već trideset godina kako je preminuo A. Vidaković, velikan naše kulture, naše glazbe, naše Crkve. A. Vidaković je rođen prije osamdeset godina, tako da u ovoj godini imamo i njegovu osamdesetu obljetnicu rođenja.

Velika je nepravda učinjena prema A. Vidakoviću. Naime, KP ga je 1945. g. odstranila iz konzervatorija gdje je bio vrlo dobar profesor.

A. Sekulić: On je bio i dobar čovjek i dobar stručnjak, dosljedan katolički svećenik. No, to je bio već jedan "minus". Nikada, pa čak u našim danima, nije se našao čovjek koji bi ga u takvom opsegu, u takvoj cjelini nadomjestio i toliko toga učinio. A reći ću samo jedno: rođen je u Subotici i vratio se u nju mrtav.

OTV: Mi ćemo danas o tome nešto govoriti.

Sekulić: Mi smo 1941. g. doživjeli u Zagrebu, i k tome bili smo još i susjedi. On je bio u Gajevoj 51., a ja sam bio u Gajevoj 53. Jadali smo se. I onda mi je povjerio: "Znaš, sad sve ono što se u meni nakupilo, sva ona bol, sve to što se srušilo, pokušao sam to oblikovati." I onda: što je bilo gotovo, ja sam odslušao, a ono drugo nisam dospio. Međutim, Albe se nikada više nije vratio u Suboticu sa službom, ali je svako ljeto provodio ondje. Tamo su bili njegovi prijatelji svećenici, pa i biskup Matiša.

OTV: Koliko ste ga poznavali u ono vrijeme kad je studirao, kad je diplomirao na institutu u Rimu.

Demović: Svakako, Vidaković je ime hrvatske glazbe, osobito crkvene. A ime nije ostavio samo kao skladatelj, već kao profesor, znanstvenik, muzikolog, organizator crkvenog pjevanja, zborovođa i zbog niza drugih djelatnosti koje je za vrijeme službovanja u Zagrebu obavljao. A sve što je radio, obavljao je savršeno dobro i uspješno. Za vrijeme u kojem je živio bio je pravi gigant, jer je obavio sam, što bi inače obavilo desetak drugih vrijednih crkvenih glazbenika koje su komunisti poubijali ili pozatvarali. U ono poratno vrijeme držalo se svećenike glazbenike, osobito koji su vodili crkvene zborove, državnim neprijateljima broj jedan. Pa su tako Bernardina Sokola (1888.-1944.) i Miroslava Grđana (1915.-1945.) ubili, a Anselma Canjugu (1894.-1952.), Kamila Kolba (1887.-1965.), Matiju Ivšića (1894.-1963.) i neke druge zatočili. Canjuga je u zatočenju umro, a drugi su nakon desetak godina zatočenja izišli na slobodu kao starci i zatim umrli. Sve su to bili izvrsni školovani glazbenici koji bi uvelike unaprijedili glazbeni život u Hrvatskoj da

ih nije komunistička vlast usmrćenjem ili zatvorom onemogućila. Albe je ostao čudom na slobodi i može se reći jedini pravo školovani crkveni glazbenik. I kao takav postao je brana protiv onoga što su komunisti smišljali srušiti, pa im se nije ostvarila zamisao, da kad zatvore nositelje crkvenoga glazbenog života da će srušiti i crkvenu glazbu, jer Vidaković je činio i učinio sam, kao kompozitor, pedagog, muzikolog itd. što bi bilo učinjeno uz suradnju brojnih drugih vrsnih glazbenika.

OTV: Da nije bilo Vidakovića vjerojatno ne bismo imali i Instituta za crkvenu glazbu. On ga je osnovao 1963. g. I nije uspio dočekati kraj prve školske godine. Kako stoji danas Institut, koliko ga ljudi pohada?

Demović: Ima dvije vrste studenata. Redoviti i izvanredni, tako da prvih ima oko pedesetak, a drugih preko pedesetak. Redoviti su uglavnom bili časne sestre, a sada i laici, a izvanredni su oni koji polaze drugi Fakultet ili Katehetski Institut ili Katolički bogoslovni fakultet.

OTV: Kakvi su bili uvjeti u Bačkoj kad je Vidaković rođen i kad se počeo školovati?

Sekulić: Albe Vidaković rođen je kad je već počeo Svjetski rat (1914.) Od 1918. do 1928. školuje se u svome rodnom gradu. Godine 1928. odlazi u Sjemenište. Bilo je to vrlo teško doba, ali imali smo velike ljude. Uključujem među njih i njega, premda je bio mlad, ali je cijela ta mlada skupina – Čović, Kokić, Albe, itd. htjela nešto učiniti. Mi smo tada dobili svoju maticu, svoje novine, imali smo svoje časopise, a što se tiče A. Vidakovića, bio je zaslužan za kulturnu i glazbenu djelatnost. Živo se sjećam i neću nikad to zaboraviti naš zadnji susret s pokojnim Aleksom Kokićem prije nego što je odlazio u vojsku. To je bio naš zadnji razgovor, ljeti 1940. Inače, Albe se nikada više nije vratio. Budanović mu je doslovce rekao: "Albe, nemoj, ti nemaš ovdje što tražiti." Svi smo mi prošli kroz zatvor, Albe je pak imao tu sreću da ni ovdje u Zagrebu, ni u Subotici nije dospio u zatvor.

*Demović: Vidakoviću se posrećilo otkriti djelo baroknog hrvatskog skladatelja Riječanina Vinka Jelića (1596.-1636?) *Parnassia militia* iz 1622. i uz opsežnu i vrsnu muzikološku studiju izdati godine 1957. To je, nakon izdanja skladbi Ivana Lukačića koje je objavio godine 1934. Dragan Plamenac, najveći doprinos hrvatskoj glazbenoj znanosti starijeg razdoblja. Taj doprinos osigurao je Vidakoviću naslov akademika, ali ga nije mogao dobiti, jer ondašnja komunistička vlast nije dozvoljavala da se svećenicima dodjeljuju takvi naslovi.*

OTV: Kako vi radite da se sva baština ne izgubi? Imate li i dalje časopis "Sv. Cecilija" kojeg je pokrenuo Vidaković? Što još imate?

Demović: U vrijeme kad je Vidaković istraživao bio je zapravo jedini školovani muzikolog u Hrvatskoj. Danas je već drukčije. Sada ima mnogo mladih muzikologa i na

svjetovnom području, koji se trude popisati i zaštititi od propadanja svu glazbenu građu u Hrvatskoj i nije se više bojati da će stvari nestati, jer hrvatska muzikologija iz dana u dan raste i biva uspješnija i bolja.

OTV: Kako da završimo riječ?

Sekulić: Vrlo jednostavno. Hvala vam što ste dopustili da na OTV-u kažemo nekoliko riječi o Bačkoj i njenim problemima, a još više da se sjetimo jednoga čovjeka koji je ugradio sebe u povijest Hrvatske kulture i znanosti. Nemojte nikada ni vi ni gledatelji zaboraviti da je Bačka naša. Treba pogledati nekad i malo preko Dunava. Nitko nam neće zabraniti ako kažem da smo ondje.

OTV: Albe Vidaković nije jedino veliko ime Bačkih Hrvata.

Nedavno smo spomenuli i Josipa Andrića koji je vodio 20-30 godina društvo sv. Jeronima. Spomenimo Zagrepčanima, a valjda se toga još uvijek sjećaju, velikoga donatora dr. Vinka Perčića.

Koliko je đaka bačkih Hrvata prošlo kroz ruke Nadb. gimnazije? Koliko je njih ovdje ugrađeno u zdravstveni, i u prosvjetni život, itd.

A uostalom, znate kad jednoga dana bude, kad se nađe netko pa stvori bibliografiju onoga što smo do sada uradili. Krleža je rekao kako se je iznenadio kad je pročitao Kujundžićevu bibliografiju *Bunjevačko-šokačku*.

OTV: Je li prigodom ove 30-te obljetnice smrti Vidakovićeve pripremljen nekakav svečani koncert?

Demović: Jest, pripremljen je. Na Ksaveru je Institut za crkvenu glazbu pripremio koncert. Nažalost na svjetovnom području nije ništa obilježeno što je sramota. To se dogodilo i u času njegove smrti, kad je bio requiem u katedrali, nad njegovim odrom. Radio zbor, od kojega se regrutiraju pjevači koralisti, imao je pjevačke probe, pa nisu mogli doći pjevati na tu misu. Sada kad je bio u katedrali requiem o 30-toj godišnjici njegove smrti naši pjevači koralisti morali su s radio zborom ići krstiti tulipane, na neku manifestaciju koju su tako nazvali, krštenje tulipana, i nisu se mogli odužiti tom velikom čovjeku u katedrali.

U spomen Albi Vidakoviću studenti orgulja imali su 2 produkcije na orguljama (18. i 20. travnja), a studenti glasovira produkciju na glasoviru 30. travnja. Vidi: Iz rada Instituta za crkvenu glazbu "Albe Vidaković".

Institut za crkvenu glazbu održao je koncert u crkvi Sv. Franje Ksaverskog za hrvatske umjetnike, a posebno je spomenut Albe Vidaković, i zbor je izvodio njegova djela. Vidi Vijesti iz biskupija.

Katedralni zbor "Albe Vidaković" u Subotici također je održao koncert prigodom 30. obljetnice smrti A. Vidakovića. Vidi Vijesti iz biskupija.

IN MEMORIAM

O. Leto Lukša

Miroslav Vuk, Zagreb

18. svibnja ove godine umro je u Subotici o. Leto Lukša član Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda. Rodio se u Kotoribi 22. ožujka 1912. od oca Matije i majke Katarine r. Sović. Školovao se u Kotoribi, Varaždinu i Zagrebu. U franjevački red stupio je 1928., a mladu svetu misu služio je 5. srpnja 1936. u Kotoribi. Kao mladi svećenik boravio je u samostanima u Koprivnici, Iloku, a 1. rujna 1941. dolazi u Čakovec i preuzima mjesto vjeroučitelja, orguljaša i zborovođe, voditelja ministranata i franjevačke zajednice Trećega reda sv. Franje. Kad je došao u Čakovec, Međimurje su okupirali Mađari i mađarizacija školske mladeži bila je u punom zamahu. U školama se nasilno zatiralo što je bilo hrvatsko, a pokušavali su čakovečki mađaroni zatirati hrvatske riječi i u crkvama. O. Leto prvi je krenuo u obranu hrvatstva i hrvatske svijesti, prvo u crkvi, a zatim u seoskim školama čakovečke župe, i konačno u samom Čakovcu. Ova njegova smjelost nije se svidjela ondašnjim čakovečkim mađaronima i oni su mu počeli praviti i stvarati neprilike kod vlasti. Prvo što su mu učinili bilo je da se morao svake sedmice jednom ili prema zahtjevu žandara i više puta javljati u žandarmeriju. Bio je proglašen naprijateljmađarske države. No, on je unatoč javljanjima i saslušavanjima, šikaniranju na ulici, prijetnjama, osnovao u selima pjevačke zborove. U Čakovcu osnovao je veliki dječji crkveni zbor od preko 250 pjevača. Obnovio je župni mješoviti zbor "Branimir", osnovao je zbor sekcije Trećeg reda. Bio je voditelj ministranata i mladih u Društvu Presvetog Srca Isusova. U vrijeme kad je mađarska vlast progonila na bezobziran način sve što je hrvatsko, o. Leto počinje s pripremama za izdavanje *Hrvatske crkvene pjesmarice*. Sav Božji narod naučio je sve crkvene popijevke iz *Kantuala* i upravo tijekom najagresivnije mađarizacije, zahvaljujući o. Leti, vjerski život u župi, a posebno u Čakovcu, uz pomoć pučke hrvatske crkvene popijevke bujao je bujnim životom. Mješoviti zbor u ratnim prilikama, pod stručnim vodstvom o. Lete, vinuo se do danas neponovljivoga umjetničkog vrhunca.

Gospodin ga je prozvao i odredio, podarivši mu mudrost, snagu i hrabrost i on je u svojem redovničkom habitu, kojega nije nikada skidao sa sebe ma kud išao ili gdje bio, na svojem biciklu svakodnevno posjećivao sela u župi i onda kad se nije smjelo na ulicu, noseći bolesnima i nemoćnima mir u srcu i posljednju utjehu umirućima. Bio je dobrotvorac, mirotvorac i patnik. Progonili su ga mađarski žandari, a kad su došli na vlast komunisti